

**В.М. Хонін**

*кандидат юридичних наук,*

*доцент Інституту міжнародних відносин*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

## **МИШОЛОВКА МОЖЕ ЗАХЛОПНУТИСЯ: АНТРОПОГЕНЕЗ І СТАНОВЛЕННЯ НООСФЕРИ ЗЕМЛІ**

*У статті розглядаються сценарії трансформаційного впливу розвитку ноосфери на буття Людства, що змінює, у вже реально наступаючому новому біотемпоральному періоді еволюції, вигляд, будову та й саму суть антропоса.*

*Ключові слова: антропос, антропогенез, соціогенез, ноосфера, ноосферогенез, темпор, постлюдина, екоцентризм, антропогенні межі, «золотий мільярд», екологічний оптимум, антропокосмізм, міжнародні антропогенні відносини.*

*«Геологічно, ми переживаємо зараз виділення в біосфері царства розуму, що змінює докорінно і її зовнішність, і її будову – ноосфери».*

*В.І. Вернадський.*

*Актуальність обраної теми дослідження пояснюється тією обставиною, що весь шлях еволюції людини, від статусного початку Homo sapiens біотемпорального періоду «соціогенеза» і донині, освячений світлом розуму. Але лише на переході від Homo biotechnologies до біотичного статусу Posthomo – постлюдини воістину настає ера нового біотемпорального періоду життєствердження Людства – ера реального ноогенезу.*

*У цьому контексті російський дослідник С.Сухов пропонує таке визначення: «Постлюдина – істота, що є продуктом інформаційних технологій і генної інженерії. Що це таке? Це якийсь гібрид із гаджетів і людської плоти, доопрацьованої імплантами та генними модифікаціями. Істота з уже вбудованим інтернетом, здатна жити необмежено довго. Думаєте, що ми не застанемо цього? Останні новини свідчать*

про те, що ми перебуваємо на межі потужного стрибка в біоінженерії» [1].

І оскільки цей крок еволюції людини ще тільки стежується у майбутньому, хоча й не занадто віддаленому від сучасності, можна допустити існування декількох низок сценаріїв цього майбутнього. Проте, дозволимо собі розглянути лише два з них, оскільки, передусім у них проявляються крайні перспективи еволюції антропогенезу і, відповідно, міжнародних антропогенних відносин. Тим більше, що тут уже чітко виявилася потреба чіткішого контентного роз'яснення.

Отже, *головна мета* статті полягає в розгляді двох основних сценаріїв розвитку міжнародних антропогенних відносин ХХІ століття.

Серед вітчизняних і зарубіжних *дослідників*, що займаються дослідженням міжнародних антропогенних відносин і розвитку Ноосфери Землі, слід, насамперед, виокремити, В. Вернадського, С. Кримського, Ю. Павленка, П. Нікітенка, С.Солодовникова, С.Черниша, А. Мішенка, В. Крусса, С.Сухова. С. Дерябо, В. Явіна, А.Федотова, В.Данилова-Данильяна, К. Лосєва, В. Зубакова, М. Ялі, Б.Коммонера, Дж. Гордона, Е. Тоффлера, Ф. Фукуяму та інші.

Слід зазначити, що жоден з біотемпоральних періодів життєствердження Людства не закінчується початком наступного. Кожен новий період позначає лише, що як темпор поступово утверджується і новий основний процес еволюції антропоса, доповнюючи при цьому і видозмінюючи інші процеси, що почалися раніше і ще й досі не припиняються.

Так приблизно і зі сценаріями майбутнього. Жоден з можливих сценаріїв не зможе існувати на основі одного темпора «в чистому вигляді», а лише як певна низка можливостей з багатьма ймовірнісними «зміщеннями», пов'язаними з варіантами суміщення процесів.

Відповідно до першого з низки сценаріїв, назвемо його «органічним ноосферогенезом», людству вдасться уникнути

глобальної екологічної катастрофи. Основний шлях цього – донесення до свідомості спочатку еліти, а потім і всієї іншої та значно більшої частини населення нашої планети, неминучої потреби дбайливого ставлення до природи у світлі ідей «екоцентризму», базові початку якого визначаються так:

1. Вищу цінність являє гармонійний розвиток людини і природи. Людина – не власник природи, а один з членів природного співтовариства.
2. Відмова від ієрархічної картини світу.
3. Метою взаємодії з природою є максимальне задоволення як потреб людини, так і потреб усього природного співтовариства.
4. Характер взаємодії з природою визначається свого роду «екологічним імперативом»: правильно і дозволено тільки те, що не порушує екологічну рівновагу, яка існує в природі.
5. Етичні норми і правила однаково поширюються як на взаємодію між людьми, так і на їхню взаємодію зі світом природи.
6. Розвиток природи й людини мислиться як процес коеволюції, взаємовигідної єдності [2].

Базові початки екоцентризму перебувають у повній відповідності з 4 основними законами екології Б. Коммонера, які були сформульовані у вигляді афоризмів і звучать у нашому коментарі стосовно міжнародних антропогенних відносин так:

1. «Усе пов'язане з усім».

«Глобальна екосистема, – зазначав Б.Коммонер, – являє собою єдине ціле, у межах якого нічого не може бути виграно або втрачено і яке не може бути об'єктом загального поліпшення: усе, що було витягнуто з нього людською працею, має бути відшкодовано.

Платежу за цим векселем не можна уникнути: він може бути тільки відтермінований» [3, с.32].

У глобальній екосистемі всі природні процеси, процеси біотичного колообігу в окремих біогеоценозах, усі фрактальні обмінні процеси ув'язані в синергетично єдину систему планетарного гомеостазису. При цьому значущі зміни в одному з її фрагментів рано чи пізно призводять до зміни параметрів глобальної екосистеми планети, порушуючи її гармонію і, врешті – решт, руйнуючи її. Так це відбувається із сучасним світом, який вступив в епоху антропогенно перевантаженої планети. «Епоха антропогенно перевантаженої Землі, – стверджує А.П.Федотов, – епоха, у яку вступив світ, перевищивши антропогенну межу Землі. ... Антропогенна межа Землі – граничне значення антропогенного навантаження, нижче якого біосфера Землі здатна функціонувати необмежено в часі. На нинішньому рівні знань антропогенна межа становить близько 70 кВт/км<sup>2</sup> суші Землі» [4, с. 218, 222].

Відповідно, потрібне дбайливе і суперуважне ставлення до біфуркацій у біосфері Землі, що наростають. Отже, потрібна своєчасна реакція Людства щодо приведення глобальної екосистеми до гармонійного стану, серед іншого щодо визначення заходів з утримання в розумних межах зростання антропоса. Саме тут формується і основний підхід «органічного ноосферогенезу» – «розумної гармонії».

## 2. «Усе має кудись діватися».

Уся виробнича діяльність Людства, як природокористувальна, так і природоперетворювальна, неминуче призводить до появи відходів, відвалів, покидьків, загалом, усього того зайвого, що людям уже не потрібне, але катастрофічно заважає налагодженим або суто органічним процесам біотичного обміну та іншим природним процесам, що є системоутворювальними для окремих біогеоценозів або навіть для глобальної екосфери планети.

У чіткій відповідності до біосферної етики Людство зобов'язане неухильно й синхронно з плином цих процесів прибирати за собою, переробляти відходи, відновлювати

природні процеси й відтворювати природні речовини і матеріали, які є органічними в біотичному кругообігу. І ці зобов'язання, що забезпечують гармонію життя планети, мають стати незаперечною частиною «органічного ноосферного мислення» Людства.

### 3. «Природа знає краще».

Людство повинно глибоко усвідомити, що це саме так і що процес коеволюції з природою зовсім не означає нав'язування Природі своїх моделей співжиття, навіть побудованих на принципах «розумної (за людськими поняттями) доцільності», оскільки «природа ...»!

«Люстрацією третього закону екології Коммонера може служити те, що один лише математичний розрахунок параметрів біосфери вимагає незрівнянно тривалішого часу, ніж весь період існування нашої планети як твердого тіла. Природа поки що «знає» краще за нас». Потенційно здійсненне розмаїття природи оцінюється числами з порядком від  $10^{1000}$  до  $10^{50}$ , за досі ще не досягнутої швидкодії ЕОМ –  $10^{40}$  операцій за сек. – та роботи неймовірної кількості машин ( $10^{50}$ ), операція обчислення одномоментного завдання варіанта з  $10^{50}$  різниць триватиме від  $10^{30}$ , або  $3 \times 10^{21}$  років, що майже в  $10^{12}$  разів довше існування життя на Землі [5].

Сказане стосується і генетичної еволюції антропоса. Розуміння основних органічних законів, заклик до підтримання природного гомеостазису, що існує в біотичному кругообігу на планеті, безпосередньо стосується і визначення ступеня обґрунтованості втручання людини в процеси «поліпшення свого виду – антропоса».

До чого це може призвести:

- до виділення і домінування штучно вибраних генних алелей у генофонді популяцій і Людства в цілому;
- до формування заданих фенотипових і, відповідно, генетичних параметрів «постлюдини»;

- до біотичної асортативності в разі обрання векторності і динаміки транскомбінації генетичних відстаней і, відповідно, до дозвільної системи панміксії;

- до чітко керованої міграції та її квотування. «Тут слід зауважити, що проблеми, які виникають у зв'язку з міграцією, її регулюванням, квотуванням, депортацією нелегальних мігрантів і т. ін., спричиняють серйозні випробування для багатьох усталених уявлень про громадянські свободи й права людини навіть у найліберальніших країнах. Не можна, однак, не зазначити, що ця загроза стає реальною лише тоді, коли населення тієї чи іншої держави береться ізольовано від населення інших країн та всього світу. Якщо ж подивитися на проблему з погляду загальносвітової демографічної ситуації, то небезпека депопуляції здається неіснуючою, бо демографічний вибух у «третьому світі» створив необмежені людські ресурси для міграційного підживлення «північного» поясу демографічної депресії» [6];

- до ізоляції, депопуляції та вимирання не лише багатьох популяцій, а й етносів;

- до вибіркового порушення природної демографічної рівноваги і до жорсткого квотування для етносів та соціумів чисельності населення за «правом сильних»;

- до визначення «світовим урядом» конкретних критеріїв відбору «золотого мільярда»;

- до появи вищої і нижчої рас, що відрізняються одна від одної і за фенотипічними ознаками складників індивідів, і за їх інтелектуальними та іншими фізіологічними особливостями, і більш ніж суттєво – за часом їхнього життя;

- до штучної «рукотворної» еволюції антропоса і / або до її безвиході й зникнення Людства.

Ці та багато інших запитань зі списку «виживання Людства» можна було б іще поставити, як-от:

- Чи слід копіювати генетичні алелі «дітей-індіго»?

- Чи має підстави людина на необмежені соматичні права? «Серед праводомагань особистості... можна виділити й відокремити групу таких, які ґрунтуються на фундаментальній світоглядній упевненості в «праві» людини самостійно розпоряджатися своїм тілом: здійснювати його «модернізацію», «реставрацію» і навіть «фундаментальну реконструкцію», змінювати функціональні можливості організму і розширювати їх техніко-агрегатними або медикаментозними засобами. Сюди можна зарахувати права на смерть, зміну статі, гомосексуальні контакти, трансплантацію органів, вживання наркотиків або психотропних засобів, право на штучне репродукування, стерилізацію, аборт і (в уже осяжній перспективі) на клонування, а потім – і на віртуальне моделювання, у сенсі повноправного затвердження (дублювання) себе в неметричній формі об'єктивного існування. Права ці, що мають суто особистісний характер, пропонується визначити як «соматичні» (від грец. Soma – тіло)» [7, с. 43].

Ці та багато інших питань мають бути орієнтовані до всього міжнародного співтовариства. І коли-небудь, у процесі затвердження «органічного ноосферного мислення» та у відповідній практиці міжнародного співтовариства, мусять бути з'ясовані.

Відповідно, усе це ставить перед міжнародними антропогенними відносинами пакет програм, що дедалі ускладнюється.

4. «Ніщо не дається задарма».

До цього англо-американського ідіоматичного вислову в українській мові найближчий – «Безкоштовний сир лише в мишоловці».

Безмірне використання природних ресурсів, безконтрольне руйнування біотичного кругообігу, аморальне ставлення до законів генетичної еволюції, бездумний експеримент над органічним єством планети, безмежний апломб

«вінця творіння» і далі, і далі за списком «без...». Усе це дійсно тільки видимість «безкоштовного сиру». Платити доведеться.

І розплачуватися Людству доведеться своїм життям і, можливо, життям нашої планети.

Саме для того, щоб не допустити настільки жорстокої розплати, і виникає потреба в «органічному ноосферному мисленні». «Становлення ноосфери і нової екологічної свідомості буде тривалим, «суперечливим і болісним і зажадає нових принципів моральності, серед яких вирішальне значення матиме перехід від принципу кількісного зростання, безмежного, примітивного накопичення матеріальних багатств за рахунок руйнування біосфери Землі до принципу піднесення розуму і духу за стриманого, лише необхідного матеріального достатку» [8].

Для Людства стане очевидним і неминучим, що платити можна системою розумних обмежень на життєдіяльність антропоса в точній відповідності до Закону екологічного оптимуму [9], а також низкою невідкладних дій з відновлення зруйнованих природних процесів та гуманізацією соціальних, серед іншого й міжнародних, відносин. Загалом, усім тим, що допоможе Людству знайти ноосферний вихід із глобальної екологічної кризи.

«Головними завданнями ноосферного виходу людства з глобальної екологічної кризи, – пише А.Д. Потапов, – є:

- необхідність розробки теоретичних основ нової світоглядної ідеології ставлення людства до біосфери за чільним принципом: «Земля – наш дім»;
- забезпечення тривалого гомеостазу суспільства і біосфери;
- істотна депопуляція людства для усунення хронічної бідності на планеті;
- депопуляція та забезпечення гомеостазу за рахунок запуску Колективного Розуму;



- здійснення консенсусу багатих країн і народів (Півночі), які спрямовують свої економіки й технології на потреби населення всієї планети, і бідних країн (Півдня), жінки яких візьмуть на себе обов'язок (не менше ніж на одне покоління) не мати більше однієї дитини» [10].

Ці обмеження, безумовно, мають стосуватись і кількісного складу антропоса, і вжиття жорстких заходів щодо недопущення волонтаристської асортативної вибірковості у визначенні домінантних генетичних ліній у його еволюції.

Але навіть за такого сценарію розвитку еволюції антропоса ми крок за кроком, але все ж прийдемо до жорсткішої регламентації міжнародних антропогенних відносин. І, врешті-решт, вони перестануть носити свою основну типологічну ознаку – «міжнародні», оскільки даний напрямок розвитку антропоса на нашій планеті поступово призведе до втрати розділяючого міжсоціумного характеру його буття. І ось тоді на всі поставлені вище запитання, але й на багато інших подібних, відповідь, на жаль, може постати тільки одна – «так».

Крім того, Людство в процесі генного перетворення антропоса і мережевого злиття індивідуальних розумів у загальний колективний розум прийде до того, що в реалії залишиться виключно обмежене за складом, але пов'язане психічно, ментально, духовно, інтелектуально, вузьке коло майже безсмертних людей, що мають біотичний статус *Homo super* – надлюдини [11].

Або ж цей, за суттю, «колективний розум» обере собі за фізичну основу вже щось органічно інше, або навіть просто може піти в якийсь віртуальний простір.

Відповідно, для Людства, у багатьох із цієї низки сценаріїв, «мишоловка зі скрипом, але все ж може захопнутися».

Що ж стосується другої низки сценаріїв, об'єднаних для нас умовно як сценарії «техногенного ноосферогенезу», то відповіді на поставлені вище запитання будуть явно

неоднозначними і в будь-якому з можливих сценаріїв «мишоловка захлопнеться» обов'язково.

І ось чому.

Глобальна екологічна криза через домінуючий людський егоїзм – основи антропоцентризму – не буде подолана і перейде в тотальну екологічну катастрофу. «З глобальної екологічної кризи людство, хоча й з труднощами, але може вийти, а от тотальна екокатастрофа – це вже не процес, а стан, з якого вийти неможливо. ТЕК – це стрибок у нову Організованість навколишнього середовища (термін В.І. Вернадського) з іншою біогеохімічною якістю» [12].

Одночасно з втратою цілісності біотичного кругообігу, пов'язаного, насамперед, із втратою відновлюваності основних природних ресурсів, а нині всі основні види відновлюваних природних ресурсів – ґрунти, прісна вода, біота й повітря – уже майже перестали бути такими, антропос перебуває, на думку експертів [13], під загрозами, що зростають усе більше й більше, а саме:

- загальний психо-інформаційний шок, викликаний електромагнітними та НВЧ-випромінюваннями;
- створення неналежно контрольованих нових технологічних процесів та інструментаріїв, що можуть призвести Людство до самознищення;
- високотехнологічні види озброєнь, спроможних знищити не тільки потенційного противника, суперника, конкурента, а й саму нашу планету;
- ендоекологічне отруєння міжклітинного середовища організмів важкими металами, радіонуклідами та хімічними токсинами і, відповідно, лавинна мутація геномів не тільки людей, а й інших видів спільноти біоти на Землі;
- решта зі страшного списку, уже створеного або того, що може бути створене людиною в процесі «техногенного ноосферогенезу».

Загроза наближення тотальної екологічної катастрофи та нові біогеохімічні якості навколишнього середовища змусять Людство перейти до прискореного технологічного переозброєння, коли послідовним еволюційним процесам адаптації буде протиставлена біотехнологічна, нанотехнологічна та інформаційно-квантова модельна революція.

Кожна людина окремо буде пристосовуватися до природного середовища, що активно змінюється, за допомогою власної формотехнологічної трансформації, замінюючи не тільки частини свого фізичного тіла, а й концептуальний складник своєї душі аж до перенесення світу своєї душі й розуму, супутнього їй, не тільки в нові тіла або в по-іншому організовану матерію, а й у якийсь віртуальний простір міжіндивідуального світу, заповнюючи його вбудованими інформаційно-образними моделями.

І кожне нове покоління, удосконалюючи власний, багато в чому вже штучний, інтелект, буде не тільки технологічно адаптованішим до природного середовища, що докорінно змінюється, а й може стати формотехнологічно іншим. Але й саме поняття поколінь і, відповідно, передача генотипових ознак між ними будуть якимось чином трансформовані.

Зрозуміло, що і власне фізичне існування особистості буде пов'язане з доступністю технологічних і ресурсних рішень. Антропос поступово втрачатиме власні споконвічно закладені органічні риси, перетворюючись на спільноту «кіборгів», «біотехноформ», «андроїдів», що самовдосконалюються, а згодом і персоніфікованих кванто-інформаційних моделей.

Відповідно, звідси випливає, що антропогенез у всіх сценаріях низки «техногенного ноосферогенезу», хоча й доволі поступово, але неодмінно, закінчиться, і для Людства – «мишоловка може захлопнутися».

Подібну схему еволюції антропоса розробив і глибоко шанований нами і часто цитований В.А. Зубаков, який є

фундатором сучасної школи історичної антропології. «Звідси випливає, – пише він, – що найближчі 50 років, які біосфера може ще протриматися, являють собою кордон («точку біфуркації»), на якому людству належить зробити вибір: – або зникнути з еволюційної сцени, поступившись місцем новому лідерові – кіборгу, – або кардинально змінити всю стратегію взаємин з біосферою і терміново переоблаштувати свою екологічну нішу на планеті Земля так, щоб вона і в майбутньому залишалася придатною для проживання людини» [14].

Один із першовідкривачів концепції «ноогенеза» – П'єр Тейяр де Шарден, коментуючи розроблену ним схему антропогенезу, вважав трохи інакше: «Таким чином, під комбінованим впливом двох чинників – істотної здатності свідомостей до змішування (*immiscibilite*) та природного механізму будь-якого об'єднання – єдиний вигляд, у якому можна правильно уявити кінцевий стан світу, що перебуває в процесі зосередження, – це система, єдність якої збігається з вищою сходинкою гармонізованої складності. ...За структурою своєю Омега, якщо її розглядати в своєму остаточному принципі, може бути лише виразним центром, що сяє в центрі системи центрів, угрупованням, у якому персоналізація всецілого та персоналізація елементів досягають свого максимуму, без змішування та водночас під впливом верховного автономного вогнища єднання. ...Цей центральний осередок, необхідно автономний, у подальшому ми будемо називати «точкою Омега» [15].

Відповідно шикуються і його коментарі, що обґрунтовують обов'язковий прихід Людства у віддаленому, за його розрахунками, але в дуже-дуже віддаленому майбутньому в «пункт Омега».

Міжнародні антропогенні відносини, які позв'язують людей, етноси, народи, спочатку будуть жорстко регламентовані, а потім так само жорстко обмежені й послідовно зійдуть нанівець. І хоча якісь співтовариства особин

ще зберігатимуться, але ці, за загальним принципом, поки ще міжнародні відносини як відносини між окремими соціумними спільнотами втратять, врешті-решт, основне – статус «антропогенних». Бо поступово перейдуть у розряд взаємозв'язків в системі єдиної «думаючої матерії».

Однак, і в такому випадку для високоорганізованого і багато в чому штучного інтелекту, який виникне в якийсь момент часу на Землі внаслідок «техногенного антропогенезу», «точка Омега», яку пророкував П. Тейяр де Шарден, все-таки може й статися.

Але зовсім не так, як станеться вона у випадку вибору Людством сценарної низки «органічного ноосферогенезу». Буття Людства в цій низці сценаріїв пов'язане з існуванням людей в органічному для них, хоча й доволі еволюційно прорунутому, вигляді.

І якщо на основі колективного розуму, дай-то, Боже, саме цей вибір, урешті-решт, зробить Людство, то антропос буде здатний зберегти свою генетичну сутність. Тим більше, якщо передбачуваний вихід Людства в космос, а точніше міграція деякої частини антропоса на інші планети, стане в якийсь час реальністю, то, поза сумнівом, виникнуть і нові соціумні об'єднання людей, у яких адаптаційні процеси змінять конфігурацію генотипних ліній антропоса. Отже, запрацюють багатолінійні механізми транскомбінацій генетичних відстаней, зберігаючи оптимальну динаміку потоку генів. Нові потоки генів підтримуватимуть об'єктивно необхідну для життєствердження Людства еволюцію антропоса.

Людина на піку цього біотемпорального періоду «ноогенеза», цілком можливо, але все ж таки зможе набути біотичний статус Ното ахіос – людина гідна, оскільки її участь у біотичному кругообігу на населених нею планетах буде органічною для їх природних циклів і гідною стосовно їх біоти та й самої себе. «Антропогенність» відносин між соціумами може бути підтверджена.

Слід урахувати також, що згідно з теорією антропокосмізму В.І. Вернадського доволі цілісні колонії людей на цих космічних тілах поступово перетворюватимуться на порівняно відособлені соціальні організми і, відповідно, матимуть і власну соціумну цілеспрямованість. Характер їхніх межсоціумних відносин, побудованих на принципі «свій – чужий», що знову проявлятиметься, поступово набуватиме типологічних особливостей – «міжнародних».

Отже, цілком можливо, що міжнародні антропогенні відносини, хочеться на це сподіватися, матимуть власне майбутнє. Аж до «пункту Омега».

Ось тут саме і прийшов час, коли дослідження в цій статті антропології міжнародних відносин як одного з фундаментальних просторів їхнього буття добігло кінця. Але нехай буде дозволено нам, замість підсумування, навести те, що думає з цього приводу Е.Я. Баталов: «Реальна міжнародна гуманітарна практика є, зазвичай, запізнілою і не завжди адекватною реакцією на проблеми, що визріли в перебігу тривалого часу. Варто в цьому зв'язку подумати про формування «порядку денного» на «завтра» - про те, що слід було б зробити в міжнародних відносинах та світовій політиці у випереджаючому порядку, аби, щонайменше, запобігти гуманітарної катастрофи й кризи, а може статися, і поліпшити становище людини в тих чи інших країнах і регіонах. Розгляд міжнародних відносин «крізь призму» людини, а людини – «крізь призму» міжнародних відносин із часом неодмінно приведе до становлення антропології міжнародних відносин як серйозної та практично значущої наукової дисципліни» [16, с. 96].

### **Література**

1. Сухов С. Постчеловек [Електронний ресурс] / С. Сухов. – Режим доступу : <http://www.blog.sergeysukhov.com>

2. Дерябо С., Ясвин В. Методики диагностики и коррекции отношения к природе / С. Дерябо, В. Ясвин. – М., 1995.
3. Коммонер Б. Замыкающийся круг / Б. Коммонер. – Л., 1974. – С.32.
4. Федотов А.П. Глобалистика. Начала науки о современном мире. – М., 2002. – С. 218, 222.
5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.referat.allserver.ru>.
6. Никитенко П., Солодовников С., Черныш С. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.finanal.ru>
7. Крусс В.И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы / В.И. Крусс // Государство и право. – 2000. – № 10. – С. 39–46.
8. Экологический портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ecology-portal.ru/>
9. Закон екологічного оптимуму В. Шелфорда (закон толерантності) – лімітуючий фактор процвітання організму може бути як мінімумом, так і максимумом екологічного чинника, діапазон між якими визначає межі толерантності організму до даного фактора. Організм може мати широкі межі стійкості щодо одного фактора і вузькі щодо іншого. Організм з широкими межами за більшістю екологічних факторів зазвичай значно поширений. Якщо умови за одним фактором не оптимальні, це може знизити межу стійкості щодо іншого екологічного чинника. Див. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sinor.ru>
10. Потапов А.Д. Экология [Электронный ресурс] / А.Д. Потапов. – Режим доступа : <http://www.ekol.oglib.ru>.
11. Мищенко А.В. Апгрейд в сверхлюди. Технологическая эволюция человека в XXI веке / А.В. Мищенко. – М., 2008. – С. 20.

12. Зубаков В.А. Аспекты экогеософской парадигмы [Электронный ресурс] / В.А. Зубаков. – Режим доступа : <http://www.nbuu.gov.ua>.
13. Данилов-Данильян В.И., Лосев К.С.. Экологический вызов и устойчивое развитие / В.И. Данилов-Данильян, К.С. Лосев. – М., 2000.
14. Зубаков В.А. Аспекты экогеософской парадигмы [Электронный ресурс] / В.А. Зубаков. – Режим доступа : <http://www.nbuu.gov.ua>; Зубаков В.А. Итоги XX и перспективы XXI веков глазами геоэколога: ипостаси глобализации и императивы выживания / В.А. Зубаков // История и современность. – 2006. – № 2. – С. 103–153; Зубаков В.А. О научной трактовке ноосферы как этапа эволюции [Электронный ресурс] / В.А. Зубаков. – Режим доступа : <http://www.trinitas.ru>.
15. Пьер Тейяр де Шарден. Феномен человека. – М., 1987.
16. Современная мировая политика. – М., 2009. – С. 96.

*Article focuses on scenarios of transforming influence of the noosphere on the Humanity being' development, which is already changing evolution, shape, structure, and essence of anthropos in a really coming new biotemporal period.*

*Keywords: anthropos, anthropogenesis, sociogenesis, noosphere, noosferogenez, Tempora, posthuman, ecocentrism, man-limits «golden billion», the ecological optimum, anthropocosmism, international relations anthropogenic.*

*Статья посвящена сценариям трансформирующего влияния развития ноосферы на бытие Человечества, и изменяющего, в уже реально наступающем новом биотемпоральном периоде эволюции, облик, строение, да и саму суть антропоса.*

*Ключевые слова: антропос, антропогенез, социогенез, ноосфера, ноосферогенез, темпор, постчеловек, экоцентризм,*



*антропогенные пределы, «золотой миллиард», экологический оптимум, антропокосмизм, международные антропогенные отношения.*